

The University of Tehran Press

Analysis and Critique of the Existing Approach to Combating Smuggling of Goods and Currency in the Context of Multilevel Governance

Amin Aghighi¹ | Massoud Morshedy²

1. MA. in Public Law, Faculty of Law and Political Science, University of Shiraz, Shiraz, Iran.
Email: aminagh110@gmail.com
2. Corresponding Author; Assistant Prof, Department of Crime Prevention, Amin University of Police Sciences, Tehran, Iran. Email: massuodmorshedy@yahoo.com

Article Info	Abstract
Article Type: Research Article	Background: The issue of smuggling goods and currency in the country is an undeniable occurrence that has significant effects and consequences. According to statistics and evidence, the current approach to combating smuggling has failed to address this problem effectively. Objective: The aim of this research is to analyze the existing approach and critique it to facilitate a shift towards a new and effective strategy. Research Method: The data collection method involves interviews, and the data analysis method is thematic analysis. The sampling method is purposive and snowball sampling, and experts in the field of smuggling were consulted for data collection. Findings: The findings of the research include the opinions of interviewees regarding the components related to the governance of smuggling goods and currency, which were presented in the form of overarching themes based on the analysis conducted. Conclusion: Based on the opinions of the interviewees, the current approach to combating smuggling goods and currency is categorized into six overarching themes: electronic, legal, operational, cultural promotion, economic, and judicial. Despite the diversity of components, it is observed that most components relate to two types of themes: electronic and legal.
Pages: 1379-1405	
Received: 2023/08/24	
Received in Revised form: 2023/11/25	
Accepted: 2024/05/06	
Published online: 2025/06/22	
Keywords: <i>multi-level, governance, approach, smuggling, goods and currency.</i>	
How To Cite	Aghighi, Amin; Morshedy, Massoud (2025). Analysis and Critique of the Existing Approach to Combating Smuggling of Goods and Currency in the Context of Multilevel Governance. <i>Public Law Studies Quarterly</i> , 55 (2), 1379-1405. DOI: https://doi.com/10.22059/jplsqt.2024.363427.3368
DOI	10.22059/jplsqt.2024.363427.3368
Publisher	The University of Tehran Press.

تحلیل و نقد رویکرد موجود در زمینه مبارزه با قاچاق کالا و ارز در پرتو حکمرانی چندسطحی^۱

امین عقیقی^۱ | مسعود مرشدی^۲

۱. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد حقوق عمومی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران. رایانامه: aminagh110@gmail.com

۲. نویسنده مسئول؛ استادیار، گروه پیشگیری از جرم، دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران.

رایانامه: massuodmorshedy@yahoo.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: پژوهشی صفحات: ۱۴۰۵-۱۳۷۹ تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۰۲ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۹/۰۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۲/۱۷ تاریخ انتشار برخط: ۱۴۰۴/۰۴/۰۱ کلیدواژه‌ها: چندسطحی، حکمرانی، رویکرد، قاچاق، کالا و ارز.	زمینه: موضوع قاچاق کالا و ارز در کشور، رخدادی کتمان‌نشده است که آثار و عواقبی برای کشور در پی دارد. بر اساس آمار و شواهد رویکرد موجود در راه مبارزه با قاچاق کالا و ارز نتوانسته است این معضل را سامان ببخشد. هدف: هدف این پژوهش، تحلیل رویکرد موجود و نقد آن در جهت تغییر در آن است تا به رویکردی نو و اثربخش دست یافت. روش پژوهش: روش گردآوری داده‌ها، مصاحبه و روش تحلیل داده‌ها، تحلیل مضمون است. روش نمونه‌گیری، به صورت هدفمند و گلوله‌برفی است و برای جمع‌آوری داده‌ها، به خبرگان حوزه قاچاق مراجعه شد. یافته‌ها: داده‌ها و یافته‌های تحقیق شامل نظرهای مصاحبه‌شوندگان در خصوص مؤلفه‌های موجود در زمینه حکمرانی قاچاق کالا و ارز است که با تجزیه و تحلیل صورت گرفته، در قالب مضامین فراگیر، ارائه شدند. نتیجه‌گیری: بر اساس نظرهای مصاحبه‌شوندگان رویکرد موجود در مبارزه با قاچاق کالا و ارز در شش مضمون فراگیر دسته‌بندی می‌شود: الکترونیکی، قانون، عملیاتی، فرهنگ‌سازی، اقتصادی و قضایی. با وجود تنوع در مؤلفه‌ها، مشاهده می‌شود که عمده مؤلفه‌ها، مربوط به دو نوع از مضمون‌های الکترونیکی و قانون است.
استناد	عقیقی، امین؛ مرشدی، مسعود (۱۴۰۴). تحلیل و نقد رویکرد موجود در زمینه مبارزه با قاچاق کالا و ارز در پرتو حکمرانی چندسطحی. <i>مطالعات حقوق عمومی</i> ، ۵۵ (۲)، ۱۴۰۵-۱۳۷۹.
DOI	DOI: https://doi.com/10.22059/jpls.2024.363427.3368
ناشر	مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران.

۱. برگرفته از طرح تحقیقی با عنوان «تغییر رویکرد در مبارزه با قاچاق کالا و ارز با توجه به حکمرانی چندسطحی» که برای دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی نیروی انتظامی استان همدان با مشارکت پلیس امنیت اقتصادی ج.ا.ا انجام شده است.

۱. مقدمه

مقابله با جرائم سازمان یافته از جمله قاچاق کالا و ارز یکی از چالش های عمده قرن بیست و یکم است و از این رو نظام حقوق کیفری کشورها نیز می بایست همگام با تحولات سریع در شگردهای ارتکاب جرائم سازمان یافته، نسبت به ترسیم یک سیاست کیفری «جامع» و «افتراقی» برای مقابله با این جرائم اقدام کند (غازانی و رحمانی فرد، ۱۴۰۱: ۳). قاچاق کالا و ارز یکی از مشکلات اساسی اقتصادی و اجتماعی در ایران است. بر اساس آمارها و تحقیقات صورت گرفته در سازمان های بین المللی، میزان جرائم اقتصادی در سراسر جهان به شدت افزایش یافته است؛ ایران نیز از این رشد بی نصیب نبوده است. حتی بنابر دلیلی از جمله دارا بودن ساختار دولتی - خصوصی نامنظم و ناهماهنگ، ناکارآمدی دستگاه های نظارتی و عدم شفافیت در حوزه های پولی، مالی و بودجه، اطاله دادرسی در نظام قضایی و به روز نبودن نظام های اداری و کنترلی، ایران به طور روزافزونی در این معضل گرفتار می شود (جوادیان و همکاران، ۱۳۹۸: ۳). در این زمینه رویکرد فعلی که برخاسته از قوانین و مقررات موجود است، در راه مبارزه نواقصی دارد. این پژوهش در هدف خود سعی دارد با استفاده از رویکرد حکمرانی چندسطحی به تحلیل قوانین و رویکرد فعلی بپردازد و بر اساس آن پیشنهادهایی برای تغییر در رویکرد ایراد کند. راه مؤثر در مبارزه با قاچاق کالا و ارز ایجاد رویکردی جدید است. در این پژوهش بر آنیم تا از نوع دیگری از حکمرانی در مبارزه با قاچاق کالا و ارز استفاده کنیم. نوشتار حاضر در پی پاسخگویی به این پرسش است که رویکرد حاضر در زمینه مبارزه با قاچاق کالا و ارز چگونه است؟ در همین زمینه پژوهش حاضر، در پی آن است که با تحلیل محتوای مصاحبه های انجام گرفته با کارشناسان مرتبط با مبارزه با قاچاق کالا و ارز ضمن شناسایی مؤلفه ها و رویکرد حاضر، به تحلیل و نقد آن بپردازد. اهمیت این موضوع هنگامی قابل درک است که بدانیم آمار رسمی از وقوع قاچاق کالا و ارز حاکی از درصد شایان توجه قاچاق است. از دیگر سو مبارزه با قاچاق ارز و مصادیق آن، نیازمند تبیین راهبرد منسجم و سیاست کیفری مناسب است. پراکندگی قوانین و مقررات مربوطه و توسعه شبکه های قاچاق بین المللی و تنوع مصادیق قاچاق با توجه به روش ها و ابزار جدیدی که قاچاقچیان به کار می برند، ضرورت تدوین و تصویب قانون جامع و کارا را که با همه اشکال قاچاق بتوان مبارزه کرد، الزامی نمود که ق.م.ق.ک مصوب ۹۲ این ضرورت را برطرف کرد، اما این قانون نیز نتوانسته است جلوی پیشرفت قاچاق را بگیرد (ستوده گندشمین، ۱۳۹۵: ۴). بر این مبنا همان طور که ذکر شد در میان مدل های مختلف حکمرانی، حکمرانی چندسطحی را به عنوان رویکردی اثربخش و تأثیرگذار بر کاهش قاچاق مناسب می دانیم. در تعریف حکمرانی چندسطحی می توان گفت حکمرانی چندسطحی به عنوان مشارکت انواع مختلفی از بازیگران دولتی و خصوصی (نهادهای، مقامات و سازمان های محلی و منطقه ای، انجمن ها، اتحادیه ها، سازمان های بین المللی) که به هم وابسته و دارای

روابط افقی در سطوح مختلف سرزمینی و ملی هستند، در راستای اتخاذ تصمیمات الزام آور و سیاستگذاری از راه مشورت و مذاکرات اقدام می کنند (Camões, 2022: 4). حکمرانی چندسطحی نوع حوزه های قدرت را در تعدادی از سطوح توصیف می کند. این حوزه های قدرت (بین المللی، ملی، منطقه ای، محلی) دارای صلاحیت همه جانبه هستند. به این معنا که آنها چندین کارکرد، از جمله دامنه وسیعی از مسئولیت های خطمشی گذاری و در بسیاری موارد، نهادهای نماینده را با هم ترکیب می کنند. مرزهای عضویت چنین حوزه های قدرتی با هم تلاقی ندارند. این امر در خصوص حوزه های قدرت در هر سطح و همچنین در مورد حوزه های قدرت در سطوح صادق است (Bache, 2022: 5). با توجه به این نکات می توان گفت، چندسطحی شدن مرتبط با این روش چالش های جدیدی را در قالب سیاست های جدا از هم و شکاف های رویه ای ایجاد کرده است (Brown, 2018: 5). در این پژوهش روش گردآوری داده ها، مصاحبه و روش تحلیل داده ها، تحلیل مضمون است. روش نمونه گیری، به صورت هدفمند و روش گلوله برفی بوده و برای جمع آوری داده ها، به خبرگان حوزه قاچاق مراجعه شده است.

۲. پیشینه

قادری و همکاران (۱۴۰۰) هدف پژوهش خود با عنوان «در اقتصاد سیاسی قاچاق کالا در ایران: آسیب شناسی سیاستگذاری و سازوکارهای حکمرانی» را آسیب شناسی و ارزیابی قوانین و سیاستگذاری های مبارزه با قاچاق کالا در ایران بیان کرده اند. مهم ترین پرسش این پژوهش آن است که چرا با وجود بارها بازنگری در قوانین مربوط به قاچاق کالا، سیاست های مبارزه با قاچاق کالا نتوانسته است با پدیده قاچاق به مقابله مؤثر بپردازد؟ در این بررسی به دو مؤلفه تقنینی و سازمانی رسیده شده که هر دو این مؤلفه ها در عدم موفقیت در مبارزه تأثیرگذار بوده است.

یاوری و همکاران (۱۴۰۱) در نتایج تحقیق خود با عنوان «یادگیری سیاستی در سیاست های مبارزه با قاچاق کالا و ارز: بررسی قوانین برنامه های پنج ساله اول تا ششم کشور» نشان دادند که از ابتدای ایجاد ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز تاکنون سه رویکرد متفاوت بر این ستاد حاکم بوده است. همچنین در جمع بندی کلی بیان کرده اند، کلان روندهای مبارزه قاچاق کالا و ارز در برنامه های اول، دوم، سوم، چهارم و پنجم که کاملاً متکی بر مقابله صرف با قاچاق کالا و ارز است، در برنامه های ششم با چرخشی اساسی علاوه بر مقابله، بر پیشگیری نیز متمرکز شده و در جریان اجرای برنامه ششم رویکردی دانش محور را تجربه می کند. در این رویکرد هوشمندسازی مبارزه، توسعه فرهنگ عمومی در حمایت از تولید و مصرف کالای داخلی و ایجاد تفکر قبح مصرف کالای خارجی، ایجاد سامانه های متکی بر فناوری های نوین اطلاعات و ارتباطات، اصلاح ساختار و فرایندها و... مورد توجه ویژه قرار گرفته است. در

دوره اخیر مدیریت مبارزه با قاچاق کالا و ارز، هرچند محدود، همگرایی و هماهنگی مناسبی بین دستگاه‌های عضو مبارزه با قاچاق کالا و ارز و سایر بازیگران این حوزه صورت گرفته، اما نتوانسته است آن گونه که باید با توجه به محدودیت‌ها و مشکلات ناشی از سیاست دولت‌های سلطه‌گر موفقیت چشمگیری داشته باشد.

ساداتی (۱۳۹۹) در مقاله خود با عنوان «آسیب‌شناسی سیاست جنایی تقنینی ایران در زمینه راهبردهای پلیس در مبارزه با قاچاق کالا» درصدد پاسخگویی به این پرسش است که راهبردهای جدید پلیس در مبارزه با قاچاق کالا و ارز و همچنین آسیب‌شناسی آن از منظر سیاست جنایی تقنینی ایران چیست؟ در نتایج تحقیق بیان شده است که مقنن در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز در زمینه رویکرد درون‌سازمانی به سمت اصلاحات راهبردی مدیریتی، ساختاری و ارتقای نیروی انسانی و در زمینه برون‌سازمانی بر نقش-پیشگیرانه پلیس تأکید کرده است. به دلیل رویکرد متقبضانه قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه و بالطبع ناکافی بودن منابع مالی و انسانی پلیس توان اصلاحات درون‌سازمانی لازم برای مبارزه قاطع با قاچاق را بر اساس قانون جدید ندارد و از طرف دیگر قانون مبارزه با قاچاق نسبت به راهبردهای نوین، سیاست جنایی مانند بازدارندگی متمرکز و سوت‌زنی فاقد احکام قانونی لازم است. همچنین آنچه نقش پلیس در پیشگیری از قاچاق نامیده می‌شود، در واقع تنها ناظر بر ابزارهای مقابله‌ای پلیس است.

ماگتی و ترین^۱ (۲۰۱۹) در مقاله خود با عنوان «حکمرانی چندسطحی و حل مسئله: به‌سوی یک نظریه پویای سیاست‌گذاری چندسطحی» بیان می‌کنند که مشکلات حکمرانی موجود، به ایجاد سیاست‌های حکمرانی چندسطحی منتهی می‌شود. فرایندها و ترتیبات در حکمرانی چندسطحی به این صورت است که سیاست‌گذاری را در سطوح مختلف قدرت که در آن مقامات دولتی و بازیگران غیردولتی درگیرند، امکان‌پذیر می‌کند. همچنین استدلال می‌کنند که ظرفیت حل مسئله و پتانسیل حل مشکل در ترتیبات چندسطحی می‌تواند به تفویض اختیار بیشتر در جهت نزولی، بالا یا جانی در قدرت منجر شود. این روند در ساختار چندسطحی نظام سیاسی را به گرایش‌های گریز از مرکز سوق می‌دهد.

اندرلین و همکاران^۲ (۲۰۱۰) در کتاب خود با عنوان هندبوک حکمرانی چندسطحی به بررسی مؤلفه‌ها و قواعد حکمرانی چندسطحی پرداختند. ما با استفاده از این کتاب به بررسی و تحلیل سیاست‌های موجود در حکمرانی چندسطحی می‌پردازیم و نحوه به‌کارگیری این سیاست‌ها در ایران و در قوانین موجود در زمینه قاچاق کالا و ارز را بررسی می‌کنیم. این کتاب مروری کامل بر ادبیات گسترده‌ای دارد که شامل رویکردهای مختلف نظری و مفهومی در مورد حکمرانی چندسطحی و کاربرد آنها در سیاست‌گذاری در

۱. Maggetti & Trein

۲. Enderlein

زمینه‌های داخلی، منطقه‌ای و جهانی است. این کتاب شامل متن داخلی، فرمانطقه‌ای و حاکمیت جهانی است. این کتاب مروری بر ادبیات حکمرانی چندسطحی ارائه می‌دهد. اهمیت حکمرانی چندسطحی در حوزه‌های سیاستگذاری مشخص برجسته شده است. این کتاب با ارائه شش زمینه سیاست از جمله سیاست‌های اجتماعی، پلیس، سیاست‌های زیست‌محیطی، سیاست اقتصادی، مالیات بین‌المللی و تنظیم استاندارد حاکمیت چندسطحی را بررسی می‌کند.

۳. چارچوب نظری

حکمرانی چندسطحی نوع و عملکرد حوزه‌های قدرت را در تعدادی از سطوح توصیف می‌کند. این حوزه‌های قدرت (بین‌المللی، ملی، منطقه‌ای و محلی) دارای صلاحیت همه‌جانبه هستند؛ به این معنا که دارای چندین کارکرد از جمله دامنه وسیعی از مسئولیت‌های خطمشی‌گذاری هستند. همچنین مرزهای صلاحیت در حوزه‌های قدرت در سطوح مختلف با هم تلاقی ندارند (Albers, 2023: 6). در این زمینه آنها با یکدیگر همپوشانی و تعامل دارند و یک سیستم پیچیده و به هم پیوسته از حکومت را ایجاد می‌کنند. بدان معنا که در حل بسیاری از مشکلات از جمله مبارزه با قاچاق، توجه به سطوح و نهادهای مختلف درگیر در این فرایند بسیار مهم است. افزون بر این انعطاف‌پذیری در حکمرانی چندسطحی می‌تواند سبب شود قدرت‌ها و مسئولیت‌ها در صورت نیاز تطبیق و تعدیل شوند تا یک رویکرد مناسب و هدفمند برای حل مشکلات وجود داشته باشد. حکمرانی چندسطحی بر آن است که رویکرد جامع و هماهنگ شامل سطوح مختلف حکمرانی برای مقابله مؤثر با مشکلات ضروری است.

حکمرانی چندسطحی، دارای یک اصل ساده است، به این معنا که شامل حداکثرسازی اختیارات در حوزه‌های قدرت و در جهت تأمین منافع عمومی است که نتیجه آن به حداقل رساندن هماهنگی بین قدرت از طریق ایجاد صلاحیت‌های فراگیر است (Ansel & Torfing, 2022: 3). بر این اساس هدف حکمرانی چندسطحی توزیع قدرت در سطوح و نهادهای مختلف است. همچنین نیاز به هماهنگی بیش‌ازحد را با دادن اختیارات فراگیر به حداقل می‌رساند. این امکان تصمیم‌گیری کارآمدتر و ارائه خدمات عمومی و جلوگیری از هنجارهایی مانند قاچاق را فراهم می‌کند.

حکمرانی چندسطحی، مجموعه‌ای پیچیده، سیال و تکه‌تکه از حوزه‌های قدرت با همپوشانی بی‌شمار است. این حوزه‌ها دارای صلاحیت‌های فوق‌العاده‌ای هستند که می‌توان آنها را در حوزه‌های قدرت از نظر عملکردی جدا کرد. اغلب با هم تداخل دارند و آنها تمایل به چابکی و انعطاف‌پذیری دارند، به این معنا که آنها با تغییر خواسته‌های حکمرانی می‌آیند و می‌روند (Behnke et al., 2019: 7). در این زمینه باید گفت این قدرت‌ها می‌توانند با تکامل خواسته‌های حاکمیتی تغییر کرده و سیستم را پیچیده و پراکنده

کنند. این نظر بر پیچیدگی و ماهیت به هم پیوسته حکمرانی چندسطحی و حوزه‌های قدرت دارای همپوشانی و نیاز به انعطاف‌پذیری برای رسیدگی به تقاضاهای در حال تغییر حکومت مانند مبارزه با قاچاق تأکید می‌کند.

در حکمرانی چندسطحی تعداد حوزه‌های قدرت به طور بالقوه وسیع و نه محدود است که در آن حوزه‌های قدرت فقط در چند سطح همسو نیستند، اما در مقیاس‌های متعدد سرزمینی عمل می‌کنند که در آن حوزه‌های قدرت بیشتر از وظایف خاص هستند تا اهداف کلی و در مواردی که حوزه‌های قدرت باید انعطاف‌پذیر باشند تا دوام داشته باشند (Kuhlmann & Franzke, 2022: 6). در این زمینه می‌توان گفت حکمرانی چندسطحی در مقیاس‌های سرزمینی متعدد عمل می‌کند، به این معنی که قدرت در سطوح ملی، فراملی و مادون ملی توزیع می‌شود. تمرکز بر وظایف خاص به جای اهداف کلان است که امکان یک رویکرد مناسب‌تر را برای حکومت فراهم می‌کند. این رویکرد غیرمتمرکز امکان ارائه کارآمدتر خدمات به شهروندان از جمله مبارزه با قاچاق در سطوح مختلف را فراهم می‌کند.

حوزه‌های مربوط به وظایف خاص در حکمرانی چندسطحی، شامل حوزه‌های قدرت مستقل و متعددی است که وظایف متمایزی را انجام می‌دهند. این به ایجاد یک سیستم حکمرانی منجر می‌شود که در آن به هر شهروند نه توسط دولت، بلکه توسط بازیگران مختلف خدمات عمومی مختلف ارائه می‌شود (Daniell & Kay, 2018: 3). در این زمینه، وظایف خاص بین حوزه‌های قدرت تقسیم می‌شوند که هر کدام وظایف مجزایی را بر عهده دارند. این به سیستمی منجر می‌شود که در آن شهروندان خدمات عمومی را از بازیگران مختلف دریافت می‌کنند و نه صرفاً از دولت مرکزی. برای مثال جلوگیری از قاچاق ممکن است توسط نهادها یا صنایع جداگانه در بخش عمومی مدیریت شوند.

حکمرانی چندسطحی هزینه‌های هماهنگی بین قلمروهای قدرت را محدود می‌کند، اما این کار را با شیوه‌ای کاملاً متفاوت انجام می‌دهد، به گونه‌ای که خدمات عمومی را در تعداد زیادی از حوزه‌های قدرت مجزا پخش می‌کند. این حوزه‌های قدرت با یک طرح کلی مطابقت ندارند. در عوض، هریک برای رفع مجموعه‌ای محدود از مشکلات مرتبط طراحی شده است (Börzel, 2020: 10). در نتیجه این نگرش باید گفت که با گسترش خدمات عمومی در حوزه‌های مختلف قدرت، زمان هماهنگی کم می‌شود، به این دلیل که هر سطح مسئول مشکلات خود است. با این نوع حکمرانی، سازگاری و انعطاف بیشتری در رسیدگی به مسائل خاص در سطوح مختلف امکان‌پذیر می‌شود.

با کوچک شدن دولت ملی در روند کار، فضا برای حکمرانی چندسطحی باز می‌شود. خصوصی‌سازی، برون‌سپاری، تمرکززدایی اداری و تغییر جهت از سیاست‌های توزیع مجدد و مدیریت اختیاری برای تنظیم بازار و دولت مرکزی همچنان از نظر کیفیت خدمات پاسخگوست (Hensengerth & Lu, 2019: 4). در این زمینه می‌توان گفت که دولت ملی در حکمرانی چندسطحی کوچک شده و اختیارات تصمیم‌گیری

بین سطوح مختلف دولت و بازیگران غیردولتی پراکنده می‌شود. خصوصی‌سازی و برون‌سپاری، مسئولیت‌هایی را که زمانی بر عهده دولت ملی بوده است، به نهادهای خصوصی یا غیردولتی منتقل می‌کند. همچنین با تمرکززدایی اداری اختیارات تصمیم‌گیری در سطوح پایین‌تر حکومت پراکنده شده و جنبه چندسطحی عیان می‌شود. به‌طور کلی، حکمرانی چندسطحی در نتیجه کاهش نقش‌آفرینی دولت ملی و اعطای قدرت تصمیم‌گیری به بازیگران غیردولتی، اجرا می‌شود.

۱.۳. ویژگی حکمرانی چندسطحی

با بررسی در حکمرانی چندسطحی به ویژگی‌های زیر دست یافته‌ایم:

۱. حوزه‌های قدرت با اختیارات در سطوح مختلف سازماندهی شده است (Brown, 2018: 32). می‌توان گفت که حکمرانی چندسطحی رویکردی فراگیرتر و مشارکتی را برای تصمیم‌گیری نشر می‌دهد، زیرا گستره وسیعی از ذی‌نفعان را در فرایند حکمرانی درگیر می‌کند. این رویکرد می‌تواند به نتایج پایدارتر و عادلانه‌تر برای جوامع منجر شود. برای مثال در یک سیستم حکمرانی چندسطحی، بازیگران محلی ممکن است بر موضوعاتی مانند مبارزه با قاچاق خرد در ناحیه خود اختیار داشته باشند، درحالی‌که دولت‌های ملی ممکن است بر حوزه‌های کلان مبارزه اختیار داشته باشند. سازمان‌های غیردولتی نیز نقش مهمی در اجرای سیاست‌ها در سطح محلی دارند و با همکاری سازمان‌های دولتی برای رفع نیازهای جامعه کار می‌کنند.

۲. خدمات عمومی باید توسط حوزه قدرت ارائه شود که به‌طور مؤثر مزایا و هزینه‌های آن را درونی می‌کند. در نتیجه این امر تشکیل حوزه‌های قدرت در مقیاس‌های مختلف است، چیزی شبیه یک کیک مرمریت (zen et al., 2019: 54). این ویژگی بیان می‌دارد که سطوح مختلف حکومت حوزه‌های اختیارات و مسئولیت‌های خاص خود را دارند. این رویکرد تصدیق می‌کند که مسائلی مانند قاچاق نیازمند همکاری و هماهنگی بین سطوح محلی، منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی دولت است تا به‌طور مؤثر مورد توجه قرار گیرد. تشبیه به کیک مرمریت به این اشاره دارد که سطوح مختلف قدرت و قدرت تصمیم‌گیری درهم‌تنیده شده‌اند. به این ترتیب حکمرانی سلسله‌مراتبی نیست، بلکه در سطوح مختلف به‌هم‌پیوسته است. هر سطح از حکمرانی حوزه قدرت و مسئولیت خاص خود را دارد. در این بین باید تصمیمات توسط افرادی اتخاذ شود که تخصص و منابع لازم را دارند تا به چالش‌های خاص نظیر مبارزه با قاچاق به‌طور مؤثر رسیدگی کنند.

۳. حوزه‌های قدرت برای پاسخگویی به تغییر ترجیحات شهروندان و الزامات عملکردی، انعطاف‌پذیر در نظر گرفته شده است. این ایده ریشه در این استدلال دارد که می‌گوید تحرک شهروندان در حوزه‌های

مختلف قدرت، شبیه به رقابت در بازار است که در آن نهادهای مختلف برای حمایت و مشارکت شهروندان با هم رقابت می‌کنند (Curaj et al., 2018: 45). در این زمینه باید گفت، نقش‌آفرینی شهروندان به‌عنوان سازوکاری برای پاسخگو نگه‌داشتن حوزه‌های قدرت و هدایت آنها به عملکرد مناسب مؤثر عمل می‌کند. این ویژگی بر ماهیت پویا و پاسخگوی حکمرانی چندسطحی و توانایی آن برای انطباق با شرایط متغیر و برآوردن نیازهای متنوع شهروندان تأکید می‌کند.

۴. حوزه‌های قدرت وظیفه‌محورند. عضویت در حوزه‌های قدرت مشروط و برون‌سازمانی است (Heinen et al., 2022: 5). این ویژگی بیان می‌دارد که یک سیستم حکمرانی چندسطحی، قدرت را بر اساس وظایف و مسئولیت‌های خاص به‌جای متمرکز شدن در یک سطح از حکومت توزیع می‌کند. بدان معنا که افراد ممکن است همزمان در چندین سطوح حکومتی مشارکت داشته باشند، زیرا نقش‌ها و مسئولیت‌های آنها ممکن است باهم تداخل پیدا کند یا تلاقی پیدا کند. علاوه بر این، متن پیشنهاد می‌کند که عضویت در حوزه‌های قدرت خاص دائمی نیست و ممکن است به عوامل خارجی یا روابط خارج از ساختار رسمی سازمانی بستگی داشته باشد. این امر ماهیت پیچیده و پویای حکمرانی چندسطحی را برجسته می‌کند، جایی که افراد و سازمان‌ها ممکن است روابط سیال و مشروط در ساختار قدرت داشته باشند.

۵. حوزه‌های قدرت اغلب با موانع کم برای ورود طراحی شده‌اند. حکمرانی چندسطحی نشان‌دهنده شیوه‌های بسیار متفاوتی برای سازمان‌دهی زندگی سیاسی است (sheng et al., 2023: 4). این ویژگی بیان می‌دارد که در یک سیستم حکمرانی چندسطحی، افراد یا سازمان‌ها به‌راحتی می‌توانند در سطوح چندقابله حکمرانی شرکت کنند که به رقابت بین سطوح مختلف حکومت منجر شود. حکمرانی چندسطحی نشان‌دهنده راه‌های مختلف سازمان‌دهی زندگی سیاسی است که نشان می‌دهد رویکردهای مختلفی برای توزیع قدرت و مسئولیت‌ها در سطوح مختلف حکومت وجود دارد.

۶. حکمرانی چندسطحی در سطح محلی بیشترین شیوع را دارد (Börzel, 2020: 10). این رویکرد امکان یک فرایند تصمیم‌گیری فراگیرتر و مشارکتی را فراهم می‌کند، زیرا نیازها و دیدگاه‌های متنوع جامعه محلی را در نظر می‌گیرد. همچنین به انعطاف‌پذیری و سازگاری بیشتر در پرداختن به مسائل و چالش‌های محلی اجازه می‌دهد. به‌طور کلی، حکمرانی چندسطحی در سطح محلی با درگیر کردن بازیگران مختلف در فرایند تصمیم‌گیری، هدف آن ارتقای حکمرانی مؤثر و کارآمد است.

۷. بازیگران در حکمرانی چندسطحی دارای صلاحیت‌های خاص هستند. در حوزه‌های متعدد و مستقل وظایف متفاوتی را انجام می‌دهند (Daniell & Kay, 2018: 3). در حکمرانی چندسطحی، سطوح مختلف دولتی و سازمان‌های غیردولتی دارای حوزه‌های مسئولیت و تخصص خاصی اند. بدان معنا که بازیگران مختلف وظایف متفاوتی را در حوزه‌های مربوطه خود انجام می‌دهند که امکان رویکردی کارآمدتر و تخصصی‌تر به حکومت را فراهم می‌کند. برای مثال دولت‌های محلی ممکن است قاجاق

محلی تخصص داشته باشند، درحالی که دولت‌های ملی ممکن است بر سیاست‌ها و مقررات گسترده‌تر تمرکز کنند. این تقسیم وظایف تضمین می‌کند که هر سطح از حکومت می‌تواند بر مسئولیت‌های خاص خود تمرکز کند و به تصمیم‌گیری و اجرای مؤثرتر و هدفمندتر منجر شود.

۸. حکمرانی چندسطحی سلسله‌مراتبی کمتری دارد (Daniell & Kay, 2018: 3). در این زمینه این نوع حکمرانی به شکل غیرمتمرکزتر و مشارکتی‌تری از حکومت منتهی می‌شود که در آن بازیگران مختلف حوزه‌های تخصصی و مسئولیت‌پذیری خاصی داشته باشند.

۴. روش تحقیق

در بررسی «تحلیل و نقد رویکرد موجود در زمینه مبارزه با قاچاق کالا و ارز در پرتو حکمرانی چندسطحی»، از روش تحلیل مضمون‌ها استفاده شده است. جامعه آماری مورد بررسی این پژوهش، مدیران متخصص دستگاه‌های درگیر و کاشف قاچاق و فرماندهان ارشد پلیس، کارشناسان در حوزه قاچاق در سازمان‌ها و دستگاه‌های درگیر در قاچاق، معاونان قاچاق در تعزیرات حکومتی‌اند که در خصوص مبارزه با قاچاق کالا و ارز دارای اطلاعات و تجربه ارزشمندی هستند، در نتیجه جمعی از آنها به‌عنوان نمونه انتخاب و نتایج آن به جامعه مورد بررسی تعمیم داده شد. نمونه‌گیری در این پژوهش به‌صورت هدفمند و به روش گلوله‌برفی خواهد بود. در واقع نمونه‌گیری هدفمند که به آن نمونه‌گیری غیراحتمالی، هدفدار یا کیفی نیز می‌گویند، به معنای انتخاب هدفدار واحدهای پژوهش برای کسب دانش یا اطلاعات است. به‌عبارت دیگر منطق و قدرت این نوع از انتخاب به این مفهوم بازمی‌گردد که نمونه‌های انتخاب‌شده بیشترین میزان اطلاعات را بر اساس سؤال پژوهش فراهم آورند. از این‌رو این نوع نمونه‌گیری شامل انتخاب واحدهای مورد پژوهش بر اساس اهداف پژوهش است و در این پژوهش نیز این منطق برای انتخاب نمونه‌ها به‌کار گرفته خواهد شد و پس از هر مصاحبه با توجه به تحلیل متن مصاحبه و هدف پژوهش، نمونه بعدی انتخاب خواهد شد. روش گردآوری اطلاعات در این پژوهش میدانی - کتابخانه‌ای است. ابزار گردآوری اطلاعات نیز شامل مصاحبه، گردآوری منابع، فیش‌برداری و نکته‌برداری از آنها، استفاده از شبکه جهانی اینترنت در بررسی منابع و مقالات موجود است. در بخش میدانی پژوهش، از ابزار مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با نمونه‌های انتخاب‌شده، از طریق سؤال درباره تجارب مشارکت‌کنندگان در خصوص مؤلفه‌های موجود در حکمرانی مبارزه با قاچاق کالا و ارز استفاده خواهد شد. در این تحقیق، از روش تحلیل متن و محتوا از نوع «شبکه مضمونی» که توسط «آتراید- استپرلینگ» معرفی شده است، استفاده خواهد شد. در این روش تلاش می‌شود از متن به مضامین پایه‌ای، مضامین سازمان‌دهنده و مضامین فراگیر دست یافت؛ بنابراین ابتدا تحلیل متن تمامی مصاحبه‌ها و استخراج مضامین پایه و به عبارتی تحویل متن انجام خواهد شد. سپس نحوه انتزاعی سازی و استخراج مضامین سازمان‌دهنده و در انتها نیز کشف و توصیف شبکه مضامین عوامل حکمرانی مرتبط با مبارزه با

قاچاق کالا و ارز صورت خواهد گرفت. بنابراین، در این پژوهش از روش تحلیل ظاهری و محتوایی کیفی مبتنی بر تحلیل داده‌ها و مضامین، استفاده شده است. در واقع با مشاهده مستندات و مدارک مربوطه و دریافت داده‌های اولیه، مستندات، ثبت و نتایج مصاحبه‌ها ارزیابی و تحلیل دقیق و منظم می‌شود و با بهره‌گیری از روش کیفی به تبیین اهداف و سؤالات پرداخته می‌شود. برای تعیین روایی پژوهش، ابزار تحقیق توسط چند تن از نخبگان در زمینه پیامدهای امنیتی و انتظامی تأیید شد و برای بررسی قابلیت اعتماد پژوهش‌های کیفی، راهبردهای متعددی وجود دارد که در اینجا از راهبرد تأیید داده‌ها توسط نخبگان، برای قابلیت اعتماد استفاده شده است. بدین صورت که پس از استخراج مفاهیم و مضمون‌ها و ترسیم شبکه مضامین بین آنها، با ارسال نتایج به چند تن از نخبگان، از آنها درخواست شد تا درستی فهم پژوهشگر از داده‌ها را تأیید کنند. هدف از این کار اطمینان پژوهشگر از تحلیل درست و طبقه‌بندی مناسب داده‌هاست.

جدول ۱. خلاصه ویژگی‌های توصیفی پاسخگویان

متغیر	طبقه‌بندی متغیر	فراوانی (نفر)	درصد
جنسیت	مرد	۱۴	۱۰۰
	زن	۰	۰
تخصص/شغل	انتظامی	۳	۲۲
	حقوقی	۲	۱۴
	کارشناس	۶	۴۳
	مدیر	۳	۲۱
تحصیلات	کارشناسی	۴	۲۹
	کارشناسی ارشد	۱۰	۷۱
	دکتری تخصصی	۰	۰
سابقه کار	۵-۱	۲	۱۵
	۱۰-۶	۱۰	۱۴
	۱۵-۱۱	۴	۲۶
	۲۰-۱۶	۳	۱۹
	۳۰-۲۱	۴	۲۶

۵. یافته‌های مربوط به راهکارهای مبارزه با قاچاق کالا و ارز

با توجه به یافته‌های به‌دست‌آمده از تحلیل مصاحبه‌ها و همچنین رویکرد چندسطحی در مبارزه با قاچاق کالا و ارز به سه سطح اصلی مادون ملی، ملی و فراملی، در نهایت، برای هر کدام از این سطوح، راهکارهایی ارائه شد که در ادامه بیان می‌شود. برخی از موارد نیز به علت اهمیت زیاد، هم به صورت کلی و

هم در ابعاد کوچک تری مورد اشاره قرار گرفته اند.

۵.۱. مؤلفه های موجود در زمینه مبارزه با قاچاق کالا و ارز

با توجه به یافته های حاصل از مصاحبه ها، مؤلفه های موجود در زمینه مبارزه با قاچاق کالا و ارز مشخص شد که در جدول ۲ قابل مشاهده است. این مؤلفه ها در چند دسته از مضامین دسته بندی شده اند. در این موارد مؤلفه قانون و الکترونیکی و عملیاتی بیش از سایر مؤلفه ها دارای عناوین هستند. در این جدول مشاهده می کنیم که عوامل اغلب مربوط به قوانین مربوط به قاچاق کالا و ارز، سامانه های موجود، آگاه سازی و افزایش سواد رسانه ای خانواده ها و آموزش و آگاهی رسانی است.

جدول ۲. مؤلفه های موجود در زمینه مبارزه با قاچاق کالا و ارز

مضامین فراگیر	مؤلفه های موجود در زمینه مبارزه با قاچاق کالا و ارز	فراوانی
قانون	قانون قاچاق کالا و ارز	۱۲
قانون	قانون گمرک	۳
قانون	آیین نامه های مربوطه	۵
قانون	فرمان مقام معظم رهبری	۵
قانون	ستاد مرکزی قاچاق کالا و ارز	۴
قانون	کمیسیون های برنامه ریزی و هماهنگی و نظارت در استان	۲
قانون	قانون مقررات صادرات و واردات	۱
قانون	قانون صنفی	۲
الکترونیکی	سامانه شرکت پخش	۱
الکترونیکی	سامانه غذا و دارو	۱
الکترونیکی	سامانه گمرک	۲
الکترونیکی	سامانه وزارت صمت	۱
الکترونیکی	سامانه تعزیرات	۲
الکترونیکی	سامانه وزارت جهاد	۱
الکترونیکی	سامانه پلیس	۳
عملیاتی	نظارت و بازرسی دستگاه ها	۵
عملیاتی	کنترل مبادی ورودی و خروجی	۶
عملیاتی	پلمپ و تذکر امکان تجاری	۲
عملیاتی	تجهیز جاده ها و اماکن مرزی به دوربین	۳
عملیاتی	اجرای عملیات پلیسی	۴
عملیاتی	استفاده از اطلاعات مردمی	۲
فرهنگ سازی	عدم قاچاق	۳

مضامین فراگیر	مؤلفه‌های موجود در زمینه مبارزه با قاچاق کالا و ارز	فراوانی
فرهنگ‌سازی	عدم خرید کالای قاچاق	۵
فرهنگ‌سازی	آگاه‌سازی مردم	۶
اقتصادی	احساس امنیت اقتصادی برای تولیدکنندگان	۲
اقتصادی	استفاده مالی از فروش کشفیات قاچاق	۵
قضایی	تعزیرات	۴
قضایی	دادسراها و دادگاه‌ها	۶

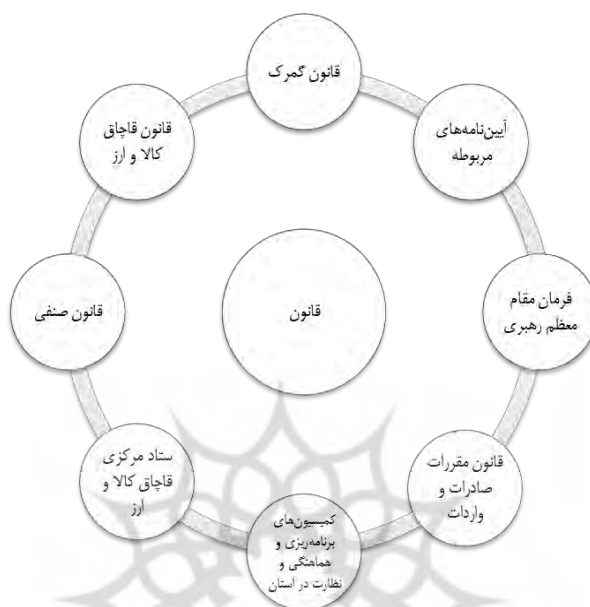
بر اساس یافته‌های پژوهش می‌توان گفت که مؤلفه‌های مربوط به مبارزه با قاچاق کالا و ارز، دارای ۲۸ مورد و در ۶ قالب مضمون فراگیرند. مجموعه‌ای متنوع از مؤلفه‌ها در پنج دسته الکترونیکی، قانون، عملیاتی، فرهنگ‌سازی، اقتصادی جای می‌گیرند. با وجود تنوع در مؤلفه‌ها، مشاهده می‌شود که عمده مؤلفه‌ها، مربوط به دو نوع از مضمون‌های الکترونیکی و قانون است. در ادامه، هریک از مضامین مربوط به مؤلفه‌های حکمرانی، در قالب شکل‌های ذیل قابل مشاهده‌اند:

شکل ۱. مضامین پایه مربوط به مضمون فراگیر الکترونیکی

بر اساس این مضمون بیشتر دستگاه‌های مؤثر در مبارزه با قاچاق کالا و ارز دارای یک سامانه برای

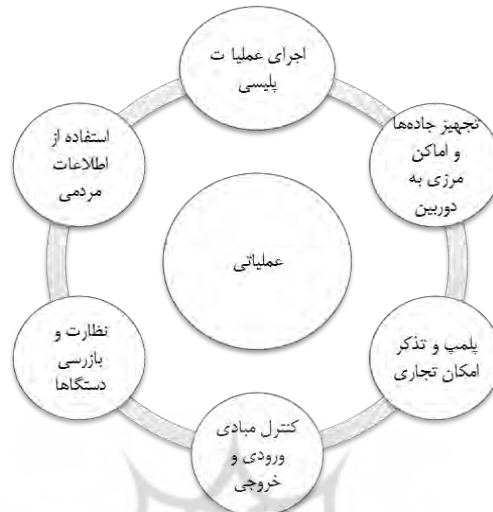
ثبت و ضبط کالاها و ارز ورودی به کشور هستند و برای رصد مصرف کالا و ارز واردشده در کشور است.

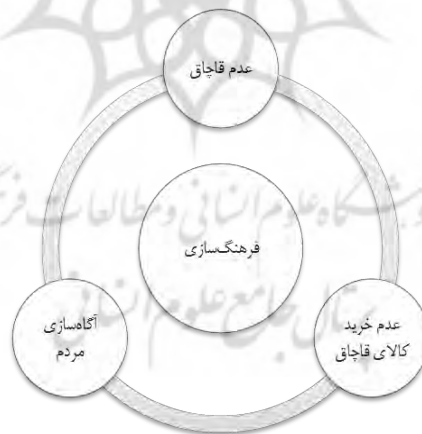
شکل ۲. مضامین پایه مربوط به مضمون فراگیر قانون

بر اساس این مضمون مؤلفه قانون در مبارزه قاچاق کالا و ارز نقش اساسی دارد. در این زمینه فرمان مقام معظم رهبری و قوانینی نظیر قانون قاچاق کالا و ارز، قانون گمرک نقش پررنگ‌تری دارند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

شکل ۳. مضامین پایه مربوط به مضمون فراگیر عملیاتی در حال حاضر عملیات اجرای نظیر کنترل مبادی ورودی و خروجی، عملیات پلیسی و نظارت و بازرسی در مبارزه با قاچاق کالا و ارز مؤثر است.

شکل ۴. مضامین پایه مربوط به مضمون فراگیر فرهنگسازی

در زمینه فرهنگسازی، عدم خرید جنس قاچاق و عدم گرایش به سوی قاچاق، آگاهسازی‌هایی انجام شده است که با توجه به حجم قاچاق صورت گرفته در کشور چندان درخور توجه نیست.

شکل ۵. مضامین پایه مربوط به مضمون فراگیر اقتصادی

در مضمون اقتصادی، تمرکز بر روی استفاده مالی از کالا و ارز کشف شده و همچنین احساس امنیت اقتصادی برای تولیدکنندگان به سبب برخورد با قاچاق قرار دارد.

شکل ۶. مضامین پایه مربوط به مضمون فراگیر قضایی

در زمینه قضایی، بهره‌گیری از ظرفیت تعزیرات حکومتی در قاچاق خرد و دادگاه‌ها و دادرها در زمینه قاچاق حرفه‌ای مورد توجه است.

نظام مبارزه با قاچاق کالا و ارز طی سال‌ها، با اهمیتی که به جلوگیری از قاچاق کالا و ارز به کشور داده، سازمان‌های دولتی مسئول را تشویق کرده است تا در مشورت در خصوص تصمیم‌گیری‌های مهم شرکت کنند. از جمله برنامه‌ریزی راهبردی، ایجاد نظم و انضباط، ایجاد محیط حرفه‌ای و اقدامات اصلاحی عمده به منظور دستیابی به هدف تبدیل شدن به یک نظام کارآمد و سطح بالا در فرایند مبارزه با قاچاق انجام داده است.

در حال حاضر، بر اساس قانون ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز ۲۵ عضو حقوقی و حقیقی دارد که همه آنها دارای حق رأی هستند. به بیان ساده، ستاد نهاد حاکم بر امر مبارزه با قاچاق است. نقش آنها در حکمرانی وظایف و مسئولیت‌های زیادی را در برمی‌گیرد. ستاد مسئول برنامه‌ریزی راهبردی است که مسئولیت اجرای برنامه‌های بلندمدت امر مبارزه را بر عهده دارد. با توجه به ماده ۳ قانون مبارزه

با قاچاق کالا^۱ که به ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز اشاره دارد، اگرچه با توجه به مؤلفه‌های حکمرانی چندسطحی این ستاد باید در مقیاس محلی باشد و دیگر نیاز به تمرکز نیست، با این حال در اعضای این ستاد هم از مقامات غیررسمی و محلی و انجمن‌ها خبری نیست. همچنین در اعضای این قانون نبود نماینده از انجمن‌ها و شخصیت‌های معتمد و مذهبی به چشم می‌خورد که خود بیان‌گر عدم توجه به جامعه مدنی به عنوان هدف جلوگیری از قاچاق است و عدم انتخابی بودن اعضا را می‌توان از مضرات این قانون دانست. در قانون بیشتر اختیارات ستاد در حیطه مسائل کلان قرار داده شده است.

در زمینه اقدامات فراملی هم در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز ماده قانونی وجود ندارد که این نقیصه هم باید برطرف شود. در فصل هفتم قانون مبارزه با قاچاق کالا ماده ۳۶ به امر کشف کالای قاچاق پرداخته و این وظیفه را به سازمان‌های رسمی و دولتی محصور داشته است. با توجه به مؤلفه‌های حکمرانی چندسطحی این امر را می‌توان بر عهده سازمان‌های غیررسمی، غیردولتی، نهادهای مدنی، اصناف، صنایع و افراد معتمد و مذهبی قرار داد.

در قانون مبارزه با قاچاق آمده است که ستاد مسئول تدوین و تصویب رسالت، اهداف و مقاصد راهبردی و تعیین خط‌مشی‌های مربوط به برنامه‌ها و خدمات و پیشگیری و اجرای امر مبارزه با قاچاق کالا و ارز است که اشاره کلی به تعیین سیاست‌ها در سطح ملی می‌کند که همه سطوح دیگر باید از آن تبعیت کنند که این سبب ناکارایی در مبارزه با قاچاق کالا و ارز می‌شود، زیرا هر منطقه به فراخور خصوصیات محلی خود دارای راهبردهای متفاوت است و از این نظر باید قانون اصلاح شود.

در این قانون، بودجه ستاد وابسته به بودجه کشور است که خود سبب عدم استقلال ستاد و همچنین به دلیل نظارت ناکافی بر مصرف آن و مدلی که مصرف بودجه را ردیابی کند، سبب هدر رفتن بودجه و ناکارایی آن و نتیجه‌بخش نبودن برای جامعه می‌شود. اگر در این زمینه بتوان بودجه ستاد را در منابعی نظیر انجمن‌ها، اتحادیه‌های صنفی، صنایع، کارخانه‌های صنعتی تأمین کرد که خود آنها به نحوه مصرف و نتیجه‌بخش بودن آن بپردازند، می‌توان انتظار رشد و بهبود امر مبارزه از نظر اقتصادی داشت.

با توجه به ماده ۳ قانون مبارزه با قاچاق کالا که به ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز اشاره دارد، اگرچه با توجه به مؤلفه‌های حکمرانی چندسطحی این ستاد باید در مقیاس محلی باشد و دیگر نیاز به تمرکز نیست، با این حال در اعضای این ستاد هم از مقامات غیررسمی و محلی و انجمن‌ها خبری نیست. هرچند در تبصره این ماده هم از ستاد استانی با ریاست استاندار نام برده است، اما این ستاد و اعضای آن نیز باید متناظر با ستاد مرکزی باشند که این خود با حکمرانی چندسطحی فاصله دارد. در زمینه اقدامات فراملی هم در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز ماده قانونی وجود ندارد که این نقیصه هم

۱. قانون مبارزه با قاچاق کالا-۱۳۹۲

باید برطرف شود. در فصل هفتم قانون مبارزه با قاچاق کالا ماده ۳۶ به امر کشف کالای قاچاق پرداخته و این وظیفه را به سازمان‌های رسمی و دولتی محصور داشته است. با توجه به مؤلفه‌های حکمرانی چندسطحی این امر را می‌توان بر عهده سازمان‌های غیررسمی و نهادهای مدنی و شهروندان قرار داد. در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز سازمان کاشف سازمانی است که به موجب قوانین و مقررات جاری کشور وظیفه مبارزه با قاچاق کالا و ارز را به عهده دارد که در قانون بیشتر از سازمان‌های دولتی نام برده شده است. با توجه به الگوی حکمرانی چندسطحی می‌توان دایره سازمان‌های کشف را افزایش داد و آن را به انجمن‌های مدنی، مؤسسات غیردولتی، اصناف، اشخاص معتمد و مذهبی محلی سپرد که خود سبب افزایش کشفیات قاچاق و همچنین تأثیرگذاری این‌گونه از بازیگران بر سطح جامعه قاچاقچی از بعد فرهنگی می‌شود.

در بندهای ماده ۱ قانون تعزیرات آیین‌نامه اجرای قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی^۱ در خصوص قاچاق کالا و ارز از کاشف و مخبر و عوامل ستادی و عوامل اطلاعاتی نام برده شده که متأسفانه مشخص نشده است که این عوامل از چه ارگان یا سازمانی هستند، اما به نظر می‌رسد از نیروی انتظامی و وزارت اطلاعات و این قبیل ارگان‌های دولتی‌اند که این خود نیز سبب تنگ‌تر شدن دایره کشف کالا و ارز قاچاق می‌شود، چون استفاده از نیروهای مردمی انجمن‌ها، اصناف شهرداری‌ها، صراف‌ها، معتمدان محلی و استفاده از جایگاه اشخاص مذهبی و مساجد می‌تواند در این امر کمک کند.

در ماده ۴۶ بند ب- قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور^۲ دولت موظف است در جهت تأمین نظم و امنیت پایدار در کشور اقدامات زیر را به عمل آورد: ۱. .... ۳. .... ۵. امنیت مرز با ایجاد واحدها و تشکل‌های مردم‌نهاد به منظور توسعه مشارکت مرزنشینان در تأمین امنیت مرزها با هماهنگی سازمان‌های ذی‌ربط و افزایش قابلیت‌های تعاملات فراملی با توسعه دیپلماسی. در این مورد امنیت مرزها را به تشکل‌های مردم‌نهاد واگذار کرده است که این خود نشان از حرکت به سمت استفاده از مردم محلی در ایجاد امنیت در مرزها و حتی ورود کالا و ارز قاچاق به کشور هستیم. ولی جای خالی شرکت و مشارکت اصناف و انجمن‌های مدنی و دیگر بازیگران در این طرح و شرکت در برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری و اجرای آن خالی است. حتی استفاده از اصناف و انجمن‌ها و سازمان‌های فراملی نیز به مبارز با قاچاق کالا و ارز کمک شایانی خواهد کرد.

در بندهای ۶ و ۸ سیاست‌های کلی امنیت ملی^۳ (امنیت داخلی)، پیشگیری و برخورد قاطع و به‌هنگام

۱. مصوب ۱۳۷۹

۱. مصوب ۱۳۹۶ مجلس شورای اسلامی

۲. ابلاغی مقام معظم رهبری ۱۳۸۰

با جرائم سازمان‌یافته و نیز کنترل همه‌جانبه و تأمین کامل امنیت مرزها با روش‌های نوین و بهره‌گیری از تمامی ظرفیت‌های سیاسی، انتظامی، اطلاعاتی و فنی را ذکر کرده شده است. این دو بند را می‌توان به قاچاق کالا و ارز که خود را در جرائم سازمان‌یافته نمایان می‌کند سرایت داد، اما باید به جای خالی استفاده از بازیگران محلی و انجمن‌های مدنی، اصناف، صنایع سازمان‌های غیردولتی و شهرداری‌ها اشاره کرد که استفاده از این بازیگران در صحنه مبارزه علیه امنیت اقتصادی که جزئی از امنیت داخلی کشور هم محسوب می‌شود، سبب ارتقا و بهبود عملکرد در حوزه سیاستگذاری از حیث استفاده از این بازیگران در جلسات تصمیم‌گیری و نیز در صحنه عملیاتی و کشف کالا و ارز قاچاق می‌شود.

در بهمن‌ماه ۱۴۰۰ دستورالعمل پیشگیری و مقابله با قاچاق^۱ کالا توسط رئیس‌جمهور ابلاغ شد. در مورد اول این دستورالعمل بیان شده است که «وزارت کشور با فوریت نسبت به فعال کردن و ساماندهی بازارچه‌های مرزی به‌منظور تبادل قانونمند و ضابطه‌مند کالا در این اماکن اقدام و بر نحوه فعالیت آنها نظارت نماید». می‌توان با توجه به حکمرانی چندسطحی ساماندهی بازارچه‌ها را به بازیگران محلی و اصناف و صنایع سپرد. این کار سبب تسریع در کار و همچنین عدم اعمال نفوذهای دولتی در آن می‌شود. حتی می‌توان نظارت بر آن را به شوراهای محلی، معتمدان سپرد.

در مورد دوم این دستورالعمل بیان شده است «سازمان مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی با تدوین برنامه جامع و عملیاتی کردن آن حداکثر در مدت یک ماه با رویکرد پیشگیری از ورود کالای قاچاق از این مناطق به سرزمین اصلی اقدام نماید». با توجه به این بند سازمان مناطق اقتصادی - تجاری و ویژه اقتصادی نیز در مقوله قاچاق کالا و ارز هم از مباحث مهم است که تاکنون کارهای انجام‌شده در خصوص این موضوع در این مناطق کارساز نبوده است. در ماده ۹ قانون تشکیل و اداره مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران^۲ ورود کالا به‌صورت مسافری به هر میزان از منطقه به سایر نقاط کشور ممنوع است. این ماده به‌نوعی به جلوگیری از قاچاق شدن کالاها اشاره دارد، ولی به چگونگی کنترل آن و نظارت بر آن نپرداخته است. با این حال اگر مطابق با رویکرد فعلی در کشور و با استفاده از ارگان‌های دولتی و انتظامی، اقدامی انجام شود، میزان قاچاق کاهش نمی‌گردد. اگر بخواهیم بر اساس حکمرانی چندسطحی عمل کنیم، باید بازیگران مختلف از جمله اصناف، صنایع، انجمن‌های مدنی را به کار گرفت. تا هنگامی که طبق ماده ۳ که بودجه این سازمان‌ها از بودجه ملی است، نمی‌توان انتظار داشت عملکرد مسئولان این حوزه در مبارزه با قاچاق بهینه و مطلوب باشد، چون هیچ وابستگی به این بودجه و نحوه عملکرد مسئولان وجود ندارد. اگر بر اساس حکمرانی چندسطحی بتوان بودجه این

۳. مصوب ۱۴۰۰

۱. مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام ۱۳۸۴

سازمان‌ها را وابسته به منابع غیرملی کرد یا میزان اختصاص بودجه به میزان عملکرد بستگی داشته باشد، شاهد عملکرد و بهبود مبارزه با قاچاق خواهیم بود.

در کل در سازمان‌های مناطق اقتصادی - تجاری عدم حضور نمایندگان اصناف، پلیس، صنایع، شهرداری، معتمدان، انجمن‌های مدنی، در مدیریت و هیأت مدیره سازمان را می‌توان از لطامات این حوزه به راه‌های مبارزه با قاچاق کالا و ارز دانست. در هر صورت استفاده از بازیگران دولتی به تک‌بعدی کردن مبارزه می‌انجامد. درحالی‌که استفاده از ظرفیت بازیگران دیگر بیرون از حوزه دولتی می‌تواند سبب مبارزه همه‌جانبه و فراگیر در این راستا شود.

در مورد سوم بیان شده است «ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز با همکاری وزارت کشور ظرف حداکثر یک ماه نسبت به تدوین دستورالعمل ساماندهی کالای ملوانی و کول بری اقدام به گونه‌ای که اشخاص مجاز، نوع و میزان کالا، تعداد دفعات و ضوابط و مقررات حاکم بر این موضوع شفاف و عملیاتی گردد». در راستای اجرایی کردن این بند و با رویکرد حکمرانی چندسطحی می‌توان ارتباط با اصناف و صنایع را در جهت تعیین نوع و میزان کالا برقرار کرد تا از ورود اجناس داخلی مشابه یا کالاهایی که امکان ساخت در داخل دارند، جلوگیری شود. همچنین تعیین اشخاص مجاز برای واردات و صادرات توسط شوراهای اصناف، انجمن‌های مدنی صورت بگیرد.

در مورد پنجم اشاره به این دارد که «کلیه دستگاه‌های اطلاعاتی و امنیتی موظف‌اند با به‌کارگیری تمامی توان و ظرفیت‌های موجود و همکاری و هم‌افزایی بین بخشی سرشاخه‌ها و عوامل فعال در حوزه قاچاق به‌ویژه قاچاق سازمان‌یافته را شناسایی و به مراجع ذیصلاح معرفی نمایند» که بر اساس این مورد دستگاه‌ها می‌توانند با استفاده از ظرفیت بازیگران محلی، اصناف، معتمدان، مشاغل درگیر در فرایند جابه‌جایی کالا نظیر حمل‌ونقل به شناسایی و رهگیری قاچاقچیان و کالا و ارز قاچاق بپردازند. حتی می‌توان از بازیگران فراملی نیز در به‌دست آوردن اطلاعات کمک گرفت.

مورد ششم این دستورالعمل به این صورت است که «سازمان تعزیرات حکومتی و دیگر نهادهای مسئول با دقت، فوریت و بدون اغماض و با کمک ضابطان قضایی، احکام صادره را با رویکرد ضربه زدن به منابع مالی شبکه‌های قاچاق اجرا نمایند». در این زمینه می‌توان به پول‌شویی اشاره کرد، زیرا پول‌شویی بخش مهمی از مدل کسب‌وکار تقریباً همه سازمان‌های جنایی از جمله حلقه‌های قاچاق است و ردیابی جریان‌های مالی غیرقانونی می‌تواند راه مؤثری برای ایجاد اختلال در فعالیت‌های آنها باشد. کشور باید توجه خود را به سمت بررسی نکات پول‌شویی به‌عنوان راهی برای شناسایی و محاکمه سازمان‌های بالقوه درگیر در قاچاق معطوف کند. داده‌های مالی در مورد پول‌شویی مرتبط با قاچاق کالا و ارز می‌تواند به‌عنوان شواهد تأییدکننده مهمی در تحقیقاتی باشد. رصد نقل و انتقالات بانکی مسئولان درگیر در قاچاق و نزدیکان آنها می‌تواند تأثیر بازدارنده داشته باشد. مؤسسات مالی می‌توانند با عدم امکان

ارائه خدمات مالی به اصناف و اشخاصی که سابقه فروش قاچاق دارند، به جلوگیری از قاچاق کمک کنند. در این فرایند می‌توان از سازمان‌های مالی فراملی کمک گرفت.

در مورد هفتم این دستورالعمل ذکر شده است که «پیرو اعلام قبلی در خصوص تعیین تکلیف کالاهای موجود در انبارهای سازمان جمع‌آوری و فروش اموال تملیکی و گمرکات کشور، ضمن تشکر از اقدامات انجام‌شده توسط سازمان مذکور، دادگستری‌ها و سازمان تعزیرات حکومتی، پیگیری‌های لازم در جهت تسریع در رسیدگی و تعیین تکلیف پرونده‌ها و اموال باقیمانده از طریق سازمان تعزیرات حکومتی و دادگستری‌ها به عمل آید». با رویکرد به حکمرانی چندسطحی و گسترش اختیارات به بازیگران محلی می‌توان این اموال را به تعاونی‌ها و اصناف و انجمن‌های مدنی سپرد تا خود بازار مصرف وارد کنند تا از هرگونه فساد جلوگیری کرد.

در دستور هشتم «وزارتخانه‌های صمت، جهاد کشاورزی، اقتصادی و دارایی، بانک مرکزی و بانک‌های عامل و سایر دستگاه‌های ذی‌ربط باید در صدور مجوز برای واردات قانونی کالاهای مجاز و تأمین ارز و تسهیلات مورد نیاز، با رعایت دقت لازم در ضوابط و مقررات قانونی، امور مربوط را سریعاً به انجام رسانده تا از رسوب بی‌جهت کالا در گمرک و متروکه شدن این قبیل کالاها اجتناب شود». می‌توان با ایجاد سامانه برای شرکت اصناف در راستای تعیین کالاهای مجازی که مشابه داخلی ندارند یا امکان تولید ندارند، از ورود کالاهای غیرضروری جلوگیری کرد. مورد پایانی این دستورالعمل نظارت بر آن را به معاون اول رئیس‌جمهور و دستگاه‌های نظارتی حسب مورد واگذار کرده است. بر اساس حکمرانی چندسطحی که بر رویکرد واگذاری اختیارات و شرکت بازیگران محلی و سطح مادون ملی تمرکز دارد، می‌توان این نظارت را به بازیگران محلی اصناف، شهرداری‌ها، شوراهای انجمن‌های مدنی و ... تعمیم داد.

۴. نتیجه

همان‌طور که در یافته‌های مربوط به این تحقیق مشاهده کردیم، آنچه از آن به‌عنوان مبارزه با قاچاق کالا و ارز نام می‌بریم، به سطوح متعددی اختصاص دارد و صرف توجه بر یک زمینه خاص، این مهم را محقق نمی‌سازد. تأکید مصاحبه‌شوندگان بر این موضوع، چه به‌صراحت چه در کمیت و کیفیت راهکارهایی که از خود ارائه دادند، دال بر صحت این مطلب است. بر اساس اطلاعات مصاحبه‌شوندگان این رویکرد دارای نقاط ضعفی از جمله پاسخگویی کند به نیازهای جامعه، عدم قطعیت مالی، عدم تطابق بین انتظارات اجرایی و پشتیبانی، عدم حضور قوی و فراگیر در جامعه بیرونی، سردرگمی فرایندهای مبارزه، ناتوانی در پاسخگویی به جامعه صنعتی، عدم حمایت فعال مدنی، عدم مشارکت‌های فعال با سایر انجمن‌های مدنی، اتحادیه‌ها و شرکت‌ها در سطح فراملی، عدم مشارکت استادان دانشگاهی و عدم برنامه‌های رهبری مدنی است. در کلیت

مطالب می‌توان گفت رویکرد فعلی در مبارزه با قاچاق کالا و ارز، قوانین و مقررات به‌صورت متمرکز اجرایی می‌شود. منطق اساسی این راهبردهای بازدارنده متمرکز بر ضد قاچاق که به‌طور فزاینده‌ای در ایران رایج است، این است که مداخلات به‌صورت متمرکز اثربخشی بیشتری دارد و تصمیمات گرفته‌شده در آن از پشتوانه عملیاتی بهتری برخوردار است. این نوع مدل تمرکزگرایی فعلی شاید برگرفته از نظام سیاسی فعلی کشور که بر تمرکزگرایی صرف در مسائل حکمرانی و سیاسی تکیه دارد باشد؛ اما در عمل کارایی خود را نتوانسته است نشان دهد، زیرا در ماده ۴۶ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور موارد مرتبط با قانون برنامه پنج‌ساله ششم و موارد مرتبط با قانون بودجه سال ۱۳۹۷ در بند «ج» به این مسئله اشاره کرده است که دولت با همکاری سایر قوا و دستگاه‌ها به کاهش هر سال ۱۰ درصدی قاچاق اقدام کند؛ اما بر اساس آمارهای ستاد مرکزی قاچاق کالا و ارز حجم قاچاق در سال ۱۴۰۲ نسبت به سال‌های پس از خود افزایش داشته است که این خود نارسایی این مدل مبارزه با قاچاق را می‌رساند.

در این میان در سه حوزه تقنینی، قضایی و اداری پیشنهادهایی داده می‌شود تا در راه مبارزه با قاچاق کالا و ارز به‌کار گرفته شود:

الف) تقنینی

۱. اصلاح قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز در جهت عضویت بازیگران مختلف از جمله انجمن‌های مدنی، نماینده تولیدکنندگان و صنایع، شهرداری‌ها و معتمدان؛
۳. اصلاح قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز در جهت دخیل کردن بازیگران از جمله انجمن‌های مدنی، مؤسسات غیردولتی، اصناف، اشخاص معتمد و مذهبی محلی در جهت گزارش و کشف قاچاق؛
۴. ایجاد قانون در جهت حمایت قانونی از بازیگران مختلف از جمله انجمن‌های مدنی، کنشگران اجتماعی در مقابل افشای قاچاق و اسناد و مدارک آن؛
۵. ایجاد قانون در جهت استفاده از بازیگران مختلف از جمله شهرداری‌ها، اصناف، صنایع، معتمدان و انجمن‌های مدنی در جهت تأمین امنیت مرزها و همچنین الزام به همکاری با بازیگران متناظر فراملی؛
۶. ایجاد قانون در جهت سپردن نظارت بر بازارچه‌های مرزی به شهرداری‌ها، اصناف، صنایع، انجمن‌های مدنی و معتمدان؛
۷. اجرای قوانین جدید که کسب‌وکارها را ملزم کند تا پیشینه تأمین‌کنندگان خود را به‌طور کامل بررسی کنند تا اطمینان حاصل شود که آنها در فعالیتهای قاچاق دخالت ندارند. این امر به جلوگیری از ورود کالا و ارز قاچاق از طریق مجاری قانونی کمک می‌کند؛
۸. ایجاد کارگروه حکمرانی داری چندسطحی که بر هماهنگی تلاش‌ها بین بازیگران محلی و ملی برای مبارزه با قاچاق تمرکز دارد. این کارگروه می‌تواند روی توسعه و اجرای اقدامات قانونی جدید برای

رسیدگی مؤثر به این موضوع کار کند.

(ب) قضایی

۱. ایجاد محاکم یا دادسراهای تخصصی برای رسیدگی به پرونده‌های قاچاق با قضات و دادستان‌هایی که در این زمینه تخصص دارند. این امر تضمین می‌کند که پرونده‌ها به‌طور مؤثر رسیدگی می‌شوند و به اجرای عدالت سریع‌تر برای کسانی منجر می‌شود که در فعالیت‌های قاچاق دخیل‌اند؛
۲. همکاری با نهادهای قضایی بین‌المللی و سازمان‌های مجری قانون برای ردیابی و تعقیب افراد دخیل در فعالیت‌های قاچاق برون‌مرزی. این امر به مختل کردن شبکه‌های قاچاق و جلوگیری از عبور کالاها و ارز غیرقانونی از مرزها کمک می‌کند؛
۳. اعمال مجازات‌های سختگیرانه برای افراد و سازمان‌های مرتبط با فعالیت‌های قاچاق، از جمله جریمه‌های سنگین، مجازات تبعی، محرومیت از حقوق شهروندی. این به‌عنوان یک عامل بازدارنده عمل کرده و مردم را از انجام چنین فعالیت‌های غیرقانونی منصرف می‌کند.
۴. استفاده از هیأت منصفه در دادگاه‌های مربوط به قاچاق، در جهت جلوگیری از فساد.

(ج) اداری

۱. تقویت اقدامات کنترل مرزی، از جمله استفاده از فناوری پیشرفته مانند اسکنر و تجهیزات نظارتی برای کشف قاچاق کالا و ارز. این امر به جلوگیری از ورود اقلام غیرقانونی به کشور و اختلال در شبکه‌های قاچاق کمک می‌کند؛
۲. بهبود هماهنگی بین ادارات مختلف اداری مانند گمرک، مهاجرت و اجرای قانون برای به‌اشتراک‌گذاری اطلاعات در مورد فعالیت‌های قاچاق. این به شناسایی الگوها و روندهای قاچاق کمک می‌کند و تلاش‌های اجرایی هدفمندتری را ممکن می‌سازد؛
۳. اجرای الزامات نظارت و گزارش دقیق برای مؤسسات مالی برای کشف و گزارش معاملات مشکوک مرتبط با قاچاق ارز. این امر به اختلال در جریان ارز غیرقانونی و جلوگیری از استفاده از آن برای فعالیت‌های غیرقانونی کمک می‌کند؛
۴. تعیین اشخاص مجاز برای صادرات و واردات با همکاری اصناف و صنایع؛
۵. تغییر در تأمین بودجه ستاد و ستادهای محلی از طریق تأمین از منابع پایدار نظیر اصناف و صنایع که خود آنها در مصرف و اثربخشی بودجه نیز مشارکت کنند.
۶. گرایش به خصوصی‌سازی که می‌تواند به افزایش رقابت و کارایی در صنایع منجر شود و کار را برای قاچاقچیان سخت‌تر کند؛
۷. تنظیم بازار می‌تواند به ایجاد محیط تجاری منصفانه و شفاف کمک کند و فرار از کشف را برای

قاچاقچیان دشوارتر سازد؛

۸. تمرکززدایی اداری می‌تواند در مبارزه با قاچاق مهم باشد. با تمرکززدایی فرایندهای اداری، مقامات محلی در جهت نظارت و کنترل جابه‌جایی کالا و ارز کارآمدتر می‌شوند و کار قاچاقچیان در مناطق مختلف را دشوارتر می‌کنند؛

۹. ایجاد همکاری و به‌اشتراک‌گذاری اطلاعات بین سطوح؛

۱۰. رهگیری نقل و انتقالات بانکی مسئولان درگیر در قاچاق و نزدیکان آنها و همچنین عدم امکان ارائه خدمات مالی به اصناف و اشخاصی که سابقه فروش قاچاق دارند از طریق مؤسسات مالی.

منابع

۱. فارسی

الف) مقالات

۱. جوادیان، سید محمدحسن؛ خسروآبادی، امیرحسین؛ آزادفر، محمدصادق (۱۳۹۸). تحلیل حقوقی تعاریف و مصادیق قاچاق ارز و تخلفات ارزی در ایران. نشریه کارگاه، ۱۳(۴۶)، ۹۶-۱۱۸.
http://det.jrl.police.ir/article_91240_2dcef3061059db99fca0d3569213c3c8.pdf
۲. رستمی غازانی، امید؛ رحمانی فرد، محسن (۱۴۰۱). سیاست کیفری افتراقی در قبال قاچاق کالا و ارز سازمان یافته. مجله حقوقی دادگستری، ۸۶(۱۲۰)، ۱۳۹-۱۶۰. doi: 10.22106/ijl.2022.541265.4488
۳. ساداتی، سید محمد مهدی (۱۳۹۹). آسیب شناسی سیاست جنایی تقنینی ایران در زمینه راهبردهای پلیس در مبارزه با قاچاق کالا. فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم، ۱۵(۵۴)، ۸۱-۱۰۳. doi: 10.22034/cps.2020.94293
۴. ستوده گندشمین، مجتبی؛ دیندار بوسجین، رقیه؛ موسی صمدیان، موسی (۱۳۹۵). رویکرد واکنشی به قاچاق ارز در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز و انتقادات وارد بر آن. نشریه کارگاه، ۱۰(۳۷)، ۹۶-۱۲۰.
http://det.jrl.police.ir/article_10727_2d45464ddad1326a8152dcb43a4d0abb.pdf
۵. قادری، ادریس؛ کیانی، داوود؛ زیباکلام، صادق (۱۴۰۰). اقتصاد سیاسی قاچاق کالا در ایران: آسیب شناسی سیاست گذاری و سازوکارهای حکمرانی. سیاست جهانی، ۱۰(۱)، ۱۹۷-۲۲۰. doi: 10.22124/wp.2021.18619.2723
۶. یآوری، امیرحسین؛ برازی، علیرضا؛ مویدی خرم آبادی، علی (۱۴۰۱). یادگیری سیاستی در سیاست های مبارزه با قاچاق کالا و ارز: بررسی قوانین برنامه های پنج ساله اول تا ششم کشور. مطالعات مدیریت راهبردی دفاع ملی، ۶(۲۳)، ۲۹۳-۳۲۸. https://issk.sndu.ac.ir/article_2236_401d0a5c5dfcf8dcb7554e75abef87f2.pdf

ب) قوانین

۷. سیاست های کلی امنیت ملی ۲۲۴۶۱۳۸۰ <https://farsi.khamenei.ir/tag-content?id=22461380>
۸. قانون احکام دائمی برنامه های توسعه کشور ۱۳۹۶ <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/1014070?keyword=%D8%A7%D8%AD%DA%A9%D8%A7%D9%85%20%D8%AF%D8%A7%D8%A6%D9%85%DB%8C>
۹. قانون امور گمرکی مصوب ۱۳۹۰/۸/۱۸ <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/8018351390>
۱۰. قانون بودجه سال ۱۳۹۷ <https://qavanin.ir/Law/PrintText/2609441397>
۱۱. قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲/۱۱/۲۲ <https://www.qavanin.ir/Law/PrintText/2221661392>
۱۲. قانون نحوه اعمال اعمال تعزیرات حکومتی ۱۳۷۹/۸/۳۳ <https://qavanin.ir/Law/PrintText/833831379>
۱۳. دستورالعمل پیشگیری و مقابله با قاچاق کالا ابلاغی رئیس جمهور بهمن ۱۴۰۰ <https://www.president.ir/fa/134586>

۲. انگلیسی

A) Books

1. A Daniell, K., & Kay, A. (2018). *Multi-level governance: conceptual challenges and case studies from Australia, Australia*. ANU Pres. DOI:10.22459/MG.11.2017.
2. Behnke, N., Broschek, J., & Sonnicksen, J. (2019). *Configurations, dynamics and mechanisms of multilevel governance*. Germany, Springer. DOI: 10.1007/978-3-030-05511-0_1.
3. C Curaj, A., Deca, L. & Pricopie, R. (2018). *European higher education area: The impact of past and future policies*, Germany. Springer Nature. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-77407-7>
4. Enderlein, H., Walti, S., & Zurn, M. (Eds.). (2010). *Handbook on multi-level governance*. Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781849809047>

B) Articles

5. Ansell, C., & Torfing, J. (2022). Introduction to the Handbook on Theories of Governance. In: Christopher Ansell, and Jacob. Torfing (Eds.), *Handbook on Theories of Governance*, United Kingdom, Edward Elgar Publishing, 1-16. DOI:10.4337/9781800371972.00007.
6. Bache, I., Bartle, I., & Flinders, M. (2022). Multi-level governance. Christopher Ansell, and Jacob. Torfing (Eds.), *Handbook on Theories of Governance*, United Kingdom, Edward Elgar Publishing, 32-46. DOI:10.4337/9781800371972.
7. Börzel, Tanja A. (2020). Multilevel governance or multilevel government? . *The British Journal of Politics and International Relations*, 22(4), 776-783. DOI:10.1177/1369148120939872.
8. Brown, K. P. (2018). Multilevel governance and minimum flow: the varying conservation outcomes of water conflict resolution. In: Ramakrishnan Alagan(Eds), *Environment, Politics, and Society*, United Kingdom, Emerald Publishing Limited, 25-44.. DOI:10.1108/S0895-993520180000025002.
9. Camões, P. J. (2022). Types of decentralisation and governance: Evidence from across the world. *Journal of Public Affairs*, 22(3), 24-35. DOI:10.1002/pa.2435
10. Heinen, Deborah & Alessandro, Arlati & Knieling, Jörg. (2022). Five dimensions of climate governance: a framework for empirical research based on polycentric and multi-level governance perspectives”, *Environmental policy and governance*, 32(1), 56-68. DOI:10.1002/eet.1963
11. Hensengerth, Oliver & Lu, Yiyi (2019). Emerging environmental multi-level governance in China? Environmental protests, public participation and local institution-building. *Public Policy and Administration*, 34(2), 121-143. DOI:10.1177/0952076717753279.
12. Kuhlmann, S., & Franzke, J. (2022). Multi-level responses to COVID-19: crisis coordination in Germany from an intergovernmental perspective. *Local Government Studies*, 48(2) 312-334. DOI:10.1080/03003930.2021.1904398.
13. Maggetti, M. and Trein, P., 2019. Multilevel governance and problem-solving: Towards a dynamic theory of multilevel policy-making?. *Public Administration*, 97(2), 355-369. <https://doi.org/10.1111/padm.12573>

14. Sheng, C., Liu, Y., & Liu, J. (2023). Multi-level governance and competing sustainability aims: Politics of renewable energy development and nature conservation in Changdao, China. *Energy Research & Social Science*, 97,80-109 DOI:10.1016/j.erss.2023.103001.
15. Zen, I. S., Al-Amin, A. Q., & Doberstein, B. (2019). Mainstreaming climate adaptation and mitigation policy: Towards multi-level climate governance in Melaka, Malaysia. *Urban Climate*,30,103-160 Doi:10.1016/j.uclim.2019.100501.

C) Thesis

16. Albers, Maarten. (2023), The rise and escalation of a multi-layered conflict in spatial planning, Master thesis Spatial Planning, University of Utrecht, Available at: https://studenttheses.uu.nl/bitstream/handle/20.500.12932/43407/Albers_Maarten_6271294%20%28Master%20Thesis%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y

